

Palasik Mária

A politikai rendőrség (1945–1949)

Az államvédelem az állam évezredekkel ezelőttre visszanyúló funkciói közé tartozik: az esetleges külső és belső ellenséggel szemben védeni kell az állam területén található személyeket, javakat, és magának az államnak az intézményeit. A mindenkori politikai rendszerek az államnak ezt a feladatát ellátó intézményrendszerét mindig az elsők között fejlesztették ki, legyenek azok akár diktatórikus, akár demokratikus rendszerek, vagy – a múltba tekintve – teokratikusak vagy hűbériek. Az is közös jelenség, hogy az államszervezetben belül az állam védelmét ellátó szervezetek „láthatatlanul” működnek, bár létük köztudott. Vagyis tevékenységük mindig szigorúan titkos, más oldalról közelítve: ha nem tartanák eljárásukat titokban, nem lenne értelme a működésüknek. Feladatai közé sok minden besorolható: a bel-és külföldi kémelhárítás, a hírszerzés, a haderő, a stratégiai fontosságú energiaközpontok, a kommunális hálózatok, napjainkban a tömegkommunikációs intézmények védelme.

Minden politikai rendszerben az állam védelmével kapcsolatos szakszolgálatok vezetői mindig a hatalom legbelső magjához tartoznak. A hierarchiában pedig megvan a kijelölt helyük, hogy milyen alá- és fölérendeltségben működnek. Minden politikai rendszerben nagy a csábítás, hogy ezeket az intézményeket a belpolitikai ellenfelek (a mindenkori ellenzék) megfigyelésére vagy netán felszámolására vegyék igénybe. Hogy ez hol mennyire sikerül, minősíti a hatalomgyakorlók hatalomfelfogásról alkotott elképzeléseit is. A diktatórikus rendszerek nyíltan használták ezeket az államvédelmi intézményeket a belpolitikai ellenzék felszámolására. A demokráciákban tilos az államvédelmi apparátus bevonása a hatalomért folyó pártpolitikai harcokba. Tiltja az alkotmány és a közízlés, a közmegegyezés. De hozzá kell tenni, még a demokratikus rendszerekben is válsághelyzetek esetén igen nagy a csábítás arra, hogy igénybe vegyék a titkosszolgálatok láthatatlan erejét a hatalom megőrzése érdekében.

Az előadás az elméleti bevezető után bemutatja a második világháború után Magyarországon létrejött és működő politikai rendőrség szervezetét, vezetőit, az 1945–1947 között a politikai hatalomért folyó harcban játszott szerepét. Kitér arra, miért és miként gyakorolt a Magyar Kommunista Párt a kezdetektől irányító szerepet a szervezetben, bemutatja azt is, hogy a koalíciós partnerek felszámolásán túl hogyan használták a politikai rendőrséget eszközként a kommunista párton belüli leszámolásokban. Végezetül megismertet a beszervezés és a vallatás módszereivel.

1949-re a politikai rendőrség szakszolgálat helyett az erőszakszervezet, illetve a diktatúra egyik alapintézményévé vált.